

LA MEDUSA DE L'HOSPITALET

O GORGONA DE PROVENÇANA

CINTIA ALONSO GAGO
CURS 2017-2018

Màster en Gestió del Patrimoni Cultural i Museologia

Índex

1. Introducció.....	2
2. El Museu de l'Hospitalet.....	3
3. La Medusa o Gorgona de Provençana.....	5
4. La Medusa exposada.....	6
5. La Medusa en relació a la identitat.....	8
6. Conclusions.....	10
7. Bibliografia.....	11
8. Annexos.....	13

1. Introducció

El present treball analitza la reproducció de la Medusa o Gorgona de Provençana com a objecte emblemàtic del Museu de l'Hospitalet. Es tracta d'un relleu o medalló funerari del segle II d.n.e. que és símbol i marca de la institució, tot i que la peça original es conserva al Museu d'Arqueologia de Catalunya.

Per comprendre la seva activació com a tal, primer de tot es comenten les característiques del Museu de l'Hospitalet, com ha evolucionat des de la inauguració, i quin paper ha tingut la Medusa en el seu desenvolupament com a institució. Seguidament, s'expliquen les característiques formals de la peça en qüestió, així com els criteris que la configuren com a Patrimoni Cultural de la ciutat. En un tercer punt, es descriu com està exposada museogràficament, quin és el discurs que gira entorn la seva figura, i quin paper han tingut les exposicions temporals de les quals ha estat protagonista. A continuació, s'explica quina repercussió ha tingut l'adopció de la Medusa com a símbol del Museu, i quina és la relació que s'ha construït entre l'objecte i la identitat local de l'Hospitalet. Finalment, s'inclouen unes breus conclusions resumint els aspectes generals més destacables.

2. El Museu de l'Hospitalet

El Museu de l'Hospitalet està situat al centre històric de l'Hospitalet de Llobregat, sent un museu municipal, gratuït, que depèn directament de l'Àrea d'Educació i Cultura de l'Ajuntament de la ciutat (Ajuntament de L'H, 1998:9). Va ser inaugurat l'any 1972 a l'edifici Casa Espanya, tot i que actualment la institució es distribueix en tres seus físiques: l'originària, que actua com a seu d'història; l'Harmonia, centrada en l'art (especialment, medieval i contemporani); i Can Riera, espai de memòria democràtica.

El Museu conserva una col·lecció àmplia i heterogènia amb elements etnogràfics, històrics i artístics. Durant les seves primeres dècades d'existència era de caràcter col·leccionista, ja que recollia tot allò de valor històric per a l'Hospitalet, nodrint-se principalment de les donacions ciutadanes. A més, el seu discurs reflectia un concepte "bucòlic i rural de la ciutat" (Museu LH, 1997:1), deixant de banda el fort component industrial i les problemàtiques socials del municipi.

Però, a finals de la dècada de 1980 l'Ajuntament de l'Hospitalet va detectar, a partir d'enquestes, l'existència d'un problema identitari entre la ciutadania. Com que la majoria de la població era forana i s'establia a l'Hospitalet buscant la possibilitat de treballar a Barcelona i l'Àrea Metropolitana, bona part no es reconeixia amb el municipi, sinó que l'assimilava a Barcelona (SOLÍAS, 1998:12).

Davant d'aquesta situació, l'Ajuntament va veure el Museu de l'Hospitalet com un instrument per a la construcció d'identitat local. I és per aquesta raó que durant la dècada de 1990 la institució va patir una renovació conceptual i museogràfica seguint les tendències museològiques del moment.

El primer gest d'apertura es va dur a terme l'any 1994, moment en què s'adoptà la Medusa com a icona del museu (Figura 1). Això va suposar un canvi respecte als anteriors símbols de la institució, vinculats a elements arquitectònics i artístics de l'església de Santa Eulàlia de Provençana (SOLÍAS, 2014:14). El fet d'adoptar la Medusa es va fer explícitament com a mode de reivindicació del seu retorn per part del Museu d'Arqueologia de Catalunya (SOLÍAS, 2014:14).

Dos anys després, el Museu va ser inclòs en el Registre de Museus de Catalunya de la Generalitat; i el set de novembre de l'any 1997 el ple de l'Ajuntament va aprovar el seu Pla Museològic (Ajuntament de L'H, 1998:9). Aquest era un pla ambiciós, on la institució es definia com un ecomuseu urbà o museu de societat, "amb l'objectiu principal de convertir el museu en instrument per crear identitat ciutadana" (Museu LH, 1997:6).

D'aquesta manera, la institució es volia mostrar com a principal referent del Patrimoni Cultural del municipi, protegint-lo i difonent-lo per tal de millorar la imatge de l'Hospitalet.

Finalment, l'any 1998 es van aprovar els Estatuts Oficials. Un aspecte a destacar d'aquests, i que exemplifica el caràcter actual de la institució, correspon a l'apartat on s'especifiquen les finalitats del Museu, les quals "coincideixen en la seva part general amb les de l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat, perquè està al servei de la societat i el seu desenvolupament" (Ajuntament de L'H, 1998:9-10). Aquest estret vincle amb el poder polític institucional es detecta també amb la presència constant de l'Alcalde i/o del Regidor de Cultura en les publicacions, catàlegs i obertura de noves exposicions¹.

Avui en dia el Museu continua entenent-se com a instrument per presentar el patrimoni local amb l'objectiu de generar una identitat ciutadana, millorar la visió que es té de la ciutat, i contribuir a la creació d'una "marca LH" (SOLÍAS, 2014:20), buscant diferenciar-se dels municipis veïns.

Com ja s'ha comentat anteriorment, la institució disposa de tres espais físics expositius. Això ha comportat la disgregació de la col·lecció, amb una manca de discurs unitari entre les diferents seus. En cada una d'aquestes hi ha present una exposició permanent, projectades entre quatre i vuit anys; així com exposicions temporals d'entre un i quatre mesos de duració. A més, també s'hi ubiquen les exposicions itinerants de la Xarxa de Museus Locals de la Diputació de Barcelona (Museu LH, 2018).

A banda del seu caràcter divulgatiu, la institució promou la investigació científica en temes vinculats al patrimoni del municipi a través de la concessió de dues beques de recerca anuals. A més, dóna molta importància al desenvolupament de serveis pedagògics i didàctics, de manera que constantment es duen a terme activitats per a grups escolars i rutes històriques pel territori (Museu LH, 2018).

¹ Un exemple el trobem al tríptic de l'exposició permanent de Casa Espanya, "L'Hospitalet: un indret, una història", disponible digitalment a través de l'enllaç «<http://www.museulh.cat/utills/obreFitxer.ashx?Fw9EVw48XS4xQSFgsK4OiFtEzfae7z6qjUNwwTfeqazA5W5JmLSGoA4SqazCMegj8Yw1dn>», consultat per darrer cop el 13/02/2018.

3. La Medusa o Gorgona de Provençana

Per poder comprendre l'adopció de la Medusa com a símbol del Museu durant els anys 90, cal tenir present que la peça exposada és una reproducció de l'objecte arqueològic recuperat a finals del segle XIX a prop de la parròquia de Santa Eulàlia de Provençana. La peça original mai va romandre en el municipi sinó que, amb posterioritat al seu descobriment, va passar a formar part del fons del Museu de Santa Àgata. Més endavant, l'any 1932, va ser transferida al Museu d'Arqueologia de Catalunya (SOLÍAS, 2006:27), on forma part de l'exposició permanent sobre la ciutat romana. La reproducció present al Museu de l'Hospitalet és una donació que va fer el MAC l'any 1982 i forma part del catàleg de la col·lecció del Museu², sent considerada com a obra d'art.

Formalment la Medusa (Fig. 2), datada de finals del segle II d.n.e., és un medalló circular esculpit en marbre groguenc, amb unes mides de 0,52 x 0,54 x 0,30 centímetres. La cara frontal està composta per un relleu de la Medusa mitològica, amb faccions ovalades i els seus habituals atributs: cabellera salvatge amb dues petites ales al front i dues serps nuades a sota la barbeta. Originàriament aquests relleus de la Medusa, habituals en l'entorn de Barcino, tenien una funció funerària per les qualitats apotropaiques que se li atribuïen, sent disposades en sepultures monumentals per protegir els seus propietaris contra el mal (PORTABELLA, 1997:163).

Més enllà de les seves característiques formals i funcions primàries, el criteri arqueològic és el principal aspecte que marca la consideració de la peça com a Patrimoni Cultural, especialment perquè es tracta d'un dels pocs vestigis d'Època Antiga trobats al municipi. A més, acadèmicament ha estat vinculada a la possible presència d'una vil·la suburbana de Barcino (SOLÍAS, 2006:27), la qual podria interpretar-se com el precedent del posterior nucli medieval de l'Hospitalet, originat al voltant de Santa Eulàlia de Provençana. Lligat al criteri històric, artísticament també té la seva importància, ja que és una clara representació de l'art plebeu que es va desenvolupar a Barcino i al seu entorn més proper (SOLÍAS, 2006:28).

Però potser el criteri que més ha influenciat en la seva adopció com a símbol del Museu ha estat precisament el fet de tractar-se d'una peça "espoliada". D'aquesta manera, el fet d'adoptar-la i reivindicar el retorn de l'original permet a la institució presentar-se com a defensora del Patrimoni Cultural del municipi, responent als objectius comentats en el punt anterior.

² Corresponent al número de registre H-157, disponible al catàleg en línia del Museu: «<http://museusenlinia.gencat.cat/eMP/eMuseumPlus?service=ExternalInterface&module=collection&objectId=1754152&viewType=detailView>», enllaç consultat per darrer cop el 13/02/2018.

4. La Medusa exposada

Els tres criteris esmentats (la importància arqueològica, les característiques artístiques, i l'absència d'autenticitat) es manifesten clarament en el contingut expositiu de l'objecte en qüestió, situat al vestíbul de l'Harmonia, seu d'art del Museu de l'Hospitalet (Fig. 3).

El vestíbul actua com a zona de pas i de rebuda dels visitants, de manera que la Medusa no s'integra en els continguts conceptuals de la seu. A més, es troba completament singularitzada i aïllada de qualsevol altre element expositiu, sobretot si es compara amb la forma en què s'exposa la peça original al Museu d'Arqueologia de Catalunya. Aquesta es situa en un espai circular, corresponent a la sala XIV, dedicada a la ciutat romana. No té una posició predominant respecte a la resta de relleus i elements funeraris d'època romana, sinó que està inserida dins de la temàtica de l'espai (Fig. 4).

En relació al discurs que es desprèn dels textos de sala al Museu de l'Hospitalet, la reproducció de la Medusa disposa de dues cartel·les: una més antiga, que acompanya la peanya i aporta informació tècnica; i una més recent, de gener del 2016, clarament visible des de l'entrada a l'edifici (Fig. 5). En aquesta es recalquen quatre idees principals:

- La Medusa és una obra d'art del món clàssic de la Mediterrània, mostrant al visitant la seva importància artística i el seu vincle amb el passat clàssic.
- Es dona èmfasi al fet d'haver estat descoberta "a la nostra ciutat" a finals del segle XIX. L'ús del possessiu enllaça l'Hospitalet de Llobregat amb el món clàssic, establint un vincle de pertinença amb la peça i, a la vegada, suscitant els orígens de la ciutat.
- La peça original s'exposa al Museu d'Arqueologia de Catalunya, manifestant la manca d'autenticitat de la reproducció.
- La Medusa és símbol i marca del Museu de l'Hospitalet.

A banda de la rèplica exposada a la seu de l'Harmonia, existeix una altra rèplica a Casa Espanya, presidint l'exposició permanent (Fig. 6). En aquest espai també hi és present al tríptic didàctic enfocat cap al públic infantil, on la Medusa no hi és present pel seu significat històric, ja que l'exposició gira entorn la història de l'Hospitalet des del segle XIX, sinó per tractar-se del símbol del Museu (Fig. 7).

Tanmateix, la Medusa ha estat protagonista de dues exposicions temporals que han marcat fites de certa importància: *Paraula de Medusa* (del 19 de setembre al 10 de desembre de l'any 2006) i *Ceci n'est pas una Medusa. Mirades contemporànies envers la col·lecció del Museu de l'Hospitalet* (del 18 de gener al 13 de març del 2016).

D'una banda, *Paraula de Medusa* (Fig. 8) va ser coproduïda amb el Museu d'Arqueologia de Catalunya, i va suposar l'exposició per primer cop de la peça original al municipi. Conceptualment es basà en una reflexió sobre com ha canviat la imatge de la Medusa mitològica al llarg del temps, i quins significats se li han atribuït (BEITIA, 2006:17). Com es comentarà en el següent apartat, aquesta exposició va ser el punt de partida d'una sèrie de reivindicacions polítiques.

D'altra banda, *Ceci n'est pas una Medusa. Mirades contemporànies envers la col·lecció del Museu de l'Hospitalet* (Fig. 9) va partir d'una sèrie de reinterpretacions artístiques del personatge i del mite de la Medusa (Museu de L'H, 2016). Arran aquesta exposició es va traslladar la reproducció a l'Harmonia des de Casa Espanya, originant la necessitat de dur a terme la segona rèplica i col·locar-la a l'exposició permanent de la seu d'història. Aquest gest demostra la importància de la presència física de la Medusa, tot i ja trobar-se present en el logotip de la institució.

El lligam de la peça amb la seu d'història es veu reflectit també en el vídeo promocional de la institució: *El museu en imatges. Un passeig per les seves instal·lacions*³. En aquest, la Medusa, a través d'una picada d'ulls, introdueix el repàs per les instal·lacions i la col·lecció de Casa Espanya, tot i que la reproducció de 1982 no s'hi exposa allà. Cal comentar també que, tot i estar molt present en la realitat física del Museu, no es fa cap menció de la Medusa en la pàgina web (Museu de L'H, 2018).

³ Visible a l'enllaç «<https://www.youtube.com/watch?v=6dUIPN0iWdA>», consultat per darrer cop el 13/02/2018.

5. La Medusa en relació a la identitat

Així doncs, la Medusa és un objecte emblemàtic per al Museu de l'Hospitalet, ja que és utilitzada constantment com a símbol i representant de la institució, sent present tant al logotip com al vídeo de presentació de les instal·lacions, i en tots els mitjans de comunicació que utilitza la institució per donar-se a conèixer.

El fet que el Museu s'hagi apropiat de la imatge d'aquesta peça arqueològica ha comportat una clara pèrdua del sentit originari de l'objecte, de manera que ha adquirit una nova funció: la d'icona o símbol, deixant enrere la seva funció primària com a relleu funerari en Època Antiga. Aquesta funció primària es veu fins i tot obviada en el discurs museogràfic que acompanya a la reproducció present a l'Harmonia (Fig. 5).

Però, en la seva construcció com a objecte emblemàtic també hi juga el paper de ser un referent dels orígens de l'Hospitalet de Llobregat. L'objecte és considerat la “Medusa de l'Hospitalet” (LOSCOS, 2006: 15; EFE, 2012), quan en el moment de la seva producció i ús originari al segle II d.n.e, el municipi no existia com a tal. Aquest lligam de pertinença a la ciutat es detecta en el discurs museogràfic comentat en l'apartat anterior, però també en els textos que acompanyen els catàlegs de les exposicions temporals de les quals ha estat protagonista (LOSCOS, 2006: 15; Museu de L'H, 2016).

A més a més, a causa de l'estreta relació entre el Museu i l'Ajuntament de l'Hospitalet, la Medusa ha traspassat les fronteres del Museu i és també símbol institucional de la ciutat. L'origen d'aquesta funció es donà el 13 de desembre de l'any 2006, poc després del tancament de l'exposició temporal *Paraula de Medusa*, quan va visitar el municipi qui aleshores era Príncep d'Astúries. Davant d'aquesta visita institucional, l'Ajuntament de l'Hospitalet, en la recerca de símbols que representessin la ciutat, va decidir fer-li entrega d'una distinció amb la figura de la Medusa (Canal-h, 2006). En l'acte oficial d'entrega es va reproduir un vídeo on la Medusa, encarnada en una veu en off femenina, explicava el tarannà de l'Hospitalet i de la seva població, mostrant una ciutat progressista que “*mira atrás para tomar impulso, para reconocerse en mi imagen y seguir adelante*” (Ajuntament de L'H, 2006).

Com a conseqüència d'aquesta visita, l'any 2007 es va aprovar l'*Edicte sobre reglament d'honors i distincions de l'Ajuntament de l'Hospitalet* que regula els símbols institucionals de la ciutat. Entre aquests s'hi troba la Medusa en forma de reproducció lliure, per tractar-se de “la peça arqueològica romana més antiga trobada a l'Hospitalet i símbol emblemàtic de la nostra història” (Ajuntament de L'H, 2007:46). Des d'aleshores és entregada anualment per part de l'Ajuntament com a distinció ciutadana a aquelles persones i associacions que desenvolupen tasques socials al municipi (L'Hdigital, 2016).

A banda d'aquest lligam amb el poder polític institucional, coincidint amb l'exposició Paraula de Medusa també hi va haver certa iniciativa política per reivindicar el retorn de la peça original a la ciutat. Concretament, el 22 de febrer de l'any 2006 el Ple Municipal va aprovar per majoria que s'iniciessin els tràmits per demanar aquest retorn, arran la moció presentada pel grup municipal del Partit Popular⁴. Aquesta demanda va quedar en l'aire fins al 21 de juny l'any 2012, quan la representat del grup municipal Partit Popular, diputada també al Parlament de Catalunya, va portar la qüestió al Parlament (EFE, 2012). Com que precisament al novembre d'aquell mateix any hi havia eleccions autonòmiques, és fàcil pensar que es tractava d'un gest polític per utilitzar la Medusa amb l'objectiu de captar vots al municipi.

Tot i la construcció identitària que s'ha generat entorn l'objecte, queda respondre la pregunta de si la ciutadania ha assumit aquest discurs. En aquest sentit, es detecten algunes pinzellades particulars, com per exemple el nom del restaurant de l'Hotel Madanis, "La Medusa"⁵; o una de les publicacions de l'Ateneu de Cultura Popular de l'Hospitalet, que també rep el nom de "La Medusa"⁶. Però aparentment no és un sentiment generalitzat en la població de l'Hospitalet de Llobregat, sinó que encara es troba en procés d'assimilació.

⁴ Aquesta moció es va aprovar per unanimitat, segons l'extracte dels acords aprovats del Ple 2006/2 Ordinari del dia 22 de febrer de 2006.

⁵ En el bloc del qual s'explica el perquè d'aquesta adopció: per tractar-se d'un símbol de la ciutat. «<http://www.hotelmadanis.com/la-medusa-de-hospitalet/>», consultat per darrer cop el 13/02/2018.

⁶ Tal i com es pot comprovar en el seu catàleg en línia, disponible a «<https://sites.google.com/site/autorslh/index-d-entitats/ateneu-de-cultura-popular-de-l-hospitalet>», enllaç consultat per últim cop el 13/02/2018.

6. Conclusions

Clarament l'activació de la reproducció de la Medusa com a objecte emblemàtic és una construcció que no ha sorgit per iniciativa de la població de l'Hospitalet de Llobregat, sinó que ha estat elaborada per part del Museu de l'Hospitalet i del govern municipal. Aquesta activació s'ha dut a terme per la necessitat de símbols que representin la identitat local de l'Hospitalet. Davant d'aquesta situació, el Museu juga el paper de ser referent cultural i alhora instrument per a la creació d'identitat.

Tot i que la institució no disposa de la peça original, s'ha escollit la Medusa per tres criteris: (1) per la seva singularitat arqueològica, ja que és una de les poques evidències d'Època Antiga que s'ha trobat al municipi; (2) per la seva naturalesa artística; i (3) per tractar-se d'una peça "espoliada", fet que permet al Museu presentar-se com a defensor del Patrimoni Cultural de la ciutat.

La construcció com a objecte emblemàtic s'ha desenvolupat principalment a partir de l'adopció de la Medusa com a símbol del Museu. Però també s'ha generat un sentiment de pertinença respecte a la peça, esdevenint un referent de l'origen del nucli de l'Hospitalet. A més, pel lligam del Museu amb l'Ajuntament de l'Hospitalet, la peça ha esdevingut símbol institucional del municipi; i el reclam de la seva devolució ha estat utilitzat en dues ocasions per l'oposició política. En aquest sentit, resulta curiós que hagi estat el Partit Popular de Catalunya qui lideri la voluntat de recuperar la Medusa original i no el partit de govern, el Partit Socialista de Catalunya. Igualment, al PSC no li ha calgut tenir la peça original per utilitzar la rèplica com a símbol institucional que representi a l'Hospitalet.

Respecte a la Medusa com a representació de la identitat local, tot i que es desconeix el percentatge de la població que identifica la peça i la vincula amb la ciutat, aparentment sembla que el discurs construït al seu entorn encara no ha estat assimilat per part de la ciutadania, sinó que es troba en un procés de consolidació. Podrien plantejar-se moltes qüestions del perquè: encara és una activació molt recent? Per manca de connexió emocional amb la peça? Per la dificultat d'apropar un objecte tan llunyà en el temps i tan llunyà de la diversitat cultural de la ciutat?

En definitiva, la Medusa com a objecte emblemàtic és una construcció política. Queda per veure quina serà la seva evolució en un futur, i si acabarà sent plenament un símbol d'identificació de la ciutat de l'Hospitalet de Llobregat.

7. Bibliografia

AJUNTAMENT DE L'HOSPITALET (2007). *Edicte sobre reglament d'honors i distincions de l'Ajuntament de l'Hospitalet*. Butlletí Oficial de la Província de Barcelona, núm. 176, p. 46.

AJUNTAMENT DE L'HOSPITALET (2006). *Visita oficial de S.A.R. el Príncep de Asturias y de Girona a la ciudad de l'Hospitalet de Llobregat* [Vídeo].

AJUNTAMENT DE L'HOSPITALET (1998). *Estatuts del Museu de l'Hospitalet*. Butlletí Oficial de la Província de Barcelona, número 161, p. 9.

ARÉVALO, Javier Marcos (2010). *El patrimonio como representación colectiva. La intangibilidad de los bienes culturales*. Gaceta de Antropología, vol. 26, núm. 1, pp. 1-14.

BEITIA HERNÁNDEZ, Núria; GUERRA LÓPEZ, Sònia (2006). *Paraula de Medusa*. Catàleg de la exposició Paraula de Medusa, Museu d'Arqueologia de Catalunya, pp. 17-24.

Canal-h.net (2006). *El Príncep es troba amb representants de la societat civil*. Mitjans de comunicació de L'Hospitalet, 13 de setembre del 2006, disponible a «http://lhdigital.cat/web/digital-h/noticia/-/journal_content/56_INSTANCE_txR0/11023/412309», consultat per darrer cop el 13/02/2018.

EFE (2012). *El PP pide que vuelva la Medusa de l'Hospitalet a la ciudad*. La Vanguardia, 21/06/2012, disponible a «<http://www.lavanguardia.com/local/20120621/54314719319/medusa-l-hospitalet-pp.html>», consultat per darrer cop el 13/02/2018.

L'Hdigital (2016). *L'H lliura les distincions ciutadanes 2016*. L'Hdigital: Mitjans de comunicació de L'Hospitalet, 20 de maig del 2016, disponible a «http://lhdigital.cat/web/digital-h/noticia/-/journal_content/56_INSTANCE_txR0/11023/10560420», consultat per darrer cop el 13/02/2018.

LOSCOS SOLÉ, Puri; RAFEL I FONTANALS, Núria (2006). *Introducció*. Catàleg de la exposició Paraula de Medusa, Museu d'Arqueologia de Catalunya, pp. 15-16.

MARCÉ I SANABRA, Francesc (1971). *Sobre el futuro Museo de Historia*. Boletín de información municipal, núm. 71, pp. 9-16.

MUSEU DE L'HOSPITALET (2018). Web del Museu, disponible a «<http://www.museu-h.cat/inici.aspx?id=1>», consultat per darrer cop el 13/02/2018.

MUSEU DE L'HOSPITALET (2016). *Ceci n'est pas une Medusa. Mirades contemporànies envers la col·lecció del Museu de l'Hospitalet*. Consultable a «https://issuu.com/museudelhospitalet/docs/16_0264-har_full_ceci_n_est_pas_une».

MUSEU DE L'HOSPITALET (1997). *Pla Museològic*. Àrea d'Educació i Cultura de l'Ajuntament de l'Hospitalet.

PORTABELLA I BOSCH, Mercè (1997). *Els "Gorgona" del Museu d'Arqueologia de Catalunya*. Miscel·lània Arqueològica (1996-1997), Viena Edicions, pp. 153-163.

PPC (2012) *El PPC pide que la escultura de la Cabeza de Medusa vuelva a l'Hospitalet*. Disponible a «<http://www.ppcatalunya.com/blog/2012/06/21/el-ppc-pide-que-la-escultura-de-la-cabeza-de-medusa-vuelva-a-lhospitalet/>», consultat per darrer cop el 13/02/2018.

PRATS, Llorenç (2005). *Concepto y gestión del patrimonio local*. Cuadernos de Antropología Social, núm. 21, pp. 17-35.

PRATS, Llorenç (1998). *El concepto de Patrimonio Cultural*. Política y Sociedad, núm. 21, pp. 63-76.

ROIGÉ VENTURA, Xavier; ARRIETA URTIZBEREA, Iñaki (2010). *Construcción de identidades en los museos de Cataluña y País Vasco: entre lo local, nacional y global*. Pasos: Revista de Turismo y Patrimonio Cultural, vol. 8, núm. 4, pp. 539-553.

SOLÉ, Marga (2006). *"Paraula de Medusa", un recorregut per aquest mite femení al Museu*. L'Hdigital: Mitjans de comunicació de L'Hospitalet, 18 de setembre del 2006, p. 29.

SOLIAS I ARÍS, Josep Maria (2014). *El patrimoni de l'Hospitalet: marc administratiu i alguna reflexió final*. Quadern d'Estudis CEL'H. núm. 27, pp. 9-22.

SOLIAS I ARÍS, Josep Maria (2006). *El gorgoneion de Provençana*. Catàleg de la exposició Paraula de Medusa, Museu d'Arqueologia de Catalunya, pp. 25-29.

SOLIAS I ARÍS, Josep Maria (1998). *Crònica del museu*. Identitats: revista del Museu de l'Hospitalet, núm. 1, pp. 12-16.

8. Annexos

Figura 1 – Actual logotip del Museu de L'Hospitalet amb la imatge de la Medusa.

Font: «<http://www.museul-h.cat/inici.aspx?id=1>».

Figura 2 – Fotografia frontal de la Medusa original, exposada al Museu d'Arqueologia de Catalunya. Font: «<http://localmundial.blogspot.com.es/2015/07/una-petita-historia-de-santa-eulalia-de.html>».

Figura 3 – Vestíbul de l'Harmonia, seu d'art del Museu de l'Hospitalet. Al fons, la reproducció de la Medusa exposada. Font: pròpia, 27/12/2017.

Figura 4 – Vista general de la sala XIV del Museu d'Arqueologia de Catalunya. Dins del cercle blanc, la Medusa original.

Font: «<http://www.macbarcelona.cat/Exposicions/Exposicio-permanent/Roma/La-ciutat-romana>».

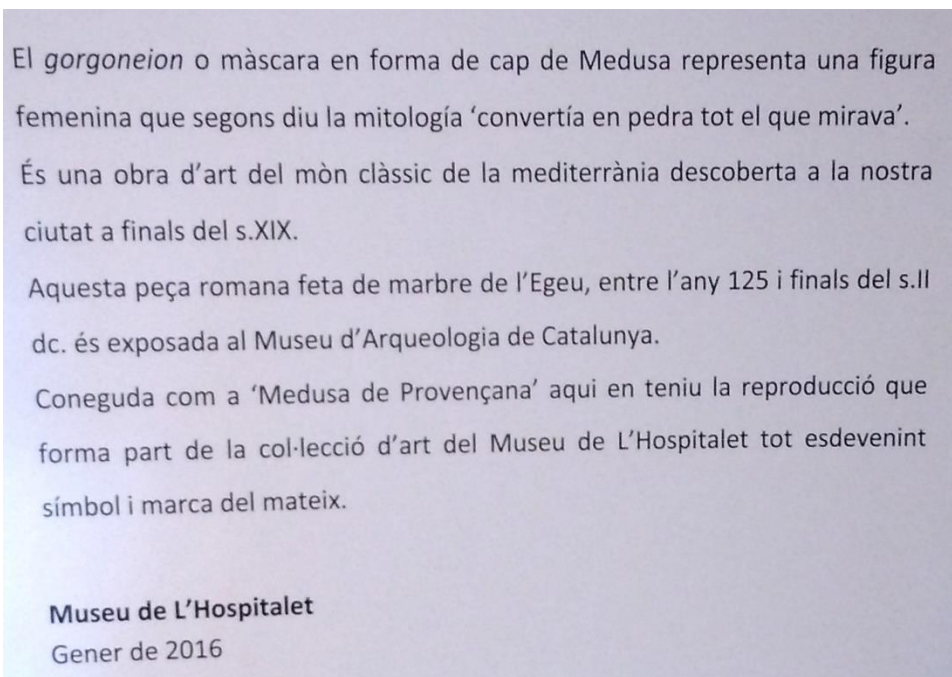

Figura 5 – Cartel·la que acompanya la reproducció de la Medusa exposada a la seu de l'Harmonia. Font: pròpia, 27/12/2017.

Figura 6 – A mà dreta, reproducció de la Medusa presidint l'exposició permanent de Casa Espanya. Font: pròpia, 27/12/2017.

10 Aquesta imatge és....

- Una sirena
- El Cap de Medusa, símbol del Museu
- Una nena disfressada de sol

Figura 7 – Extracte del tríptic didàctic on es fa referència a la Medusa com a símbol del Museu. Font: «<https://www.l-h.cat/gdocs/d7573640.pdf>».

Figura 8 – Portada de l'exposició *Paraula de Medusa*.

Font: «<http://nuriabeitia.net/2014/09/25/mirar-a-medusa-una-invitation-a-atravesar-la-petrificacion-a-deshacer-y-deshacernos-de-su-maldicion/>».

Figura 9 – Cartell promocional de l'exposició *Ceci n'est pas une medusa*.

Font: «<http://www.arteinformatado.com/agenda/f/ceci-nest-pas-une-medusa-117548>».